

Chattspråkets Grammatik

Jessica Kniewald

Institutionen för lingvistik och filologi

Uppsala Universitet HT2009

Handledare: Professor Åke Viberg

Abstract

In this essay I have examined Swedish chat language: Which parts of language are simplified and/or excluded, when chatting in a private chat room? I have collected chat history from several chatters, read through the material, consisting of chat history from a period of at least one month per person, and collected simplifications and omissions, and after stating that the simplification is a tendency examined the context in which they appear. My aim was to make grammatical rules for what happens with the syntax when certain parts of language are left out, but I found that word order remains not affected even though some words are missing.

I also compared my findings of omissions in chat language with other kinds of reduced Swedish, to see if the exclusions are the same in different uses of reduced language: Headlines, telegram and text messages. What I found was that the most frequent thing to exclude was subject, followed by formal subject and subject in combination with copula.

Innehåll

Abstract	2
Innehållsförteckning	3
1. Inledning	4
1.1 Inledning	4
1.2 Syfte	4
1.3 Material	5
1.4 Metod	5
1.5 Chattspråkets stil och funktion	6
2. Forskningsöversikt	8
2.1 Rubriksvenska	8
2.2 Telegramstil	9
2.3 Platshållartvånget	10
2.4 Registervariation	11
2.5 Pragmatik och diskurs	11
2.6 Svenska subjeksformer i e-post	12
3. Material	12
4. Resultat och analys	13
4.1 Utelämning av subjekt	13
4.2 Utelämning av formellt subjekt	15
4.3 Samtidig utelämning av subjekt och kopula	15
4.4 Utelämning av övriga verb	16
4.5 Utelämning av infinitivmärke	17
4.6 Utelämning i frågor	17
4.7 Meningsbyggnad och bisatshantering	18
4.8 Korrigering	19
4.9 Övrigt	20
4.10 Chatt som konversation	20
4.11 Sms	22
5. Utelämningsdrag i olika former av reducerad svenska	24
6. Diskussion	26
7. Litteraturförteckning	28

1.1 Inledning

Både internet och språk är stora intressen hos mig och efter att ha spenderat en stor del av min tonårstid på olika internetbaserade sociala nätverk såsom Lunarstorm (lunarstorm.se) och Helgon (helgon.net) och olika chattar växte mitt intresse för internet- och chattspråk. På Lingvistik B (Funktionell grammatik) skrev jag en uppsats där jag undersökte utelämning av anafor i chattspråk jämfört med bloggar och även tidningstext, och ville till C-nivån fortsätta på temat chattspråk, och undersöka hur språket i chattsammanhang skiljer sig från, eller liknar, dels vårt ”vanliga” skrivna språk, dels talspråk.

Materialet jag undersökt är längre chattloggar från sex personer i olika åldrar, ett material tillräckligt stort för att dels se de personliga uttryckssätten, dels identifiera gemensamma tendenser hos de olika personerna.

Den här uppsatsen kommer alltså bygga vidare på och djupare undersöka resultaten från den förra uppsatsen.

1.2 Syfte

Mitt syfte med uppsatsen är att i en samling chattloggar undersöka vilka utelämningar och förenklingar som görs av det skrivna språket, och se om detta påverkar ordföljd och meningsbyggnad. Jag skall även se om dessa regler är tillämpliga på något annat skrivet media där reducerad svenska kan förekomma, nämligen tidningsrubriker, telegram och sms.

På grund av dess speciella karaktär tycker jag det är intressant att undersöka just chattspråk – ska det betraktas som ett slags talspråk fast i skriven form, eftersom det är direkt kommunikation mellan två personer, eller är det snarare i klass med e-post, fax, brev och liknande former av mer typisk skriven kommunikation?

I min förra uppsats undersökte jag i hur stor grad anafor utelämnas i chattspråk, och kom fram till att anafor i betydelsen tillbakasyftning till subjektet sällan utelämnas, men däremot att subjektet ofta utelämnas. Det är den upptäckten som ligger till grund för denna uppsats, där jag förutom stor utelämning av subjekt även förväntar mig att finna betydande utelämning av formellt subjekt och kopulor, och en viss utelämning av övriga verb, främst sådana som jag här kallar halvkopulor eller ”lätta” verb. Med det menar jag de verb som inte ingår i den

”typiska” kopulagruppen vara, bliva, heta, kallas, - verb med allmän betydelse - men är betydelsetomma nog att fungera som dem: Sätta, ställa, lägga, finnas.

Jag förväntar mig även en viss utelämning av infinitivmärke, och kanske ett antal fall där infinitivmärket ersatts med ”och”, samt att skiljetecken – både punkt, komma och frågetecken, kan saknas.

Jag tror även att jag kommer finna en större mängd utelämningar hos de yngre personerna i mitt material, än hos de äldre, då de yngre är mer vana vid detta sätt att vardagligt kommunicera och småprata. Betraktar man chatten mer som en snabb form av mailväxling följer språket antagligen snarare e-postens skriftnormer.

I jämförelsen med sms tror jag att jag kommer finna liknande utelämningar som i chatten, möjligen med en något mer komprimerad struktur då man i ett textmeddelande har mindre utrymme att uttrycka sig på. Kanske kan det även vara en högre koncentration av samma utelämningar som återfinns i chatten.

1.3 Material

Materialet jag undersökt är hämtat ur chattloggar från chattprogrammet Windows Live Messenger. Jag har begränsat mig till konversationer mellan mig själv och sex andra personer, män och kvinnor i olika åldrar. Anledningen till att jag själv ingår i materialet är att det vore svårare att få tag på sparade konversationer mellan andra personer.

Materialet består av olika slags samtal, både av det kortare slaget ”Hej, hur är läget?” och längre samtal av djupare karaktär. Jag har medvetet valt att använda loggar från personer i olika åldrar, med olika bakgrund och umgängeskretsar, för att inte få ett alltför likriktat material – som det skulle kunna bli om alla de undersöka samtalsparterna kände varandra och därmed hade samma jargong.

1.4 Metod

Jag började med att gå igenom delar av materialet från varje person och ta ut intressanta förekomster, dels sådant jag förväntade mig att finna, det vill säga letade efter, dels sådant jag misstänkte kunde vara en tendens. När jag hade ett antal intressanta förekomster studerade

jag materialet noggrannare och letade efter fler förekomster av samma slag, och började titta på kontexten runt utelämnningen.

Jag har även läst några artiklar och uppsatser om andra former av reducerad svenska, telegram och rubriker, och jämfört utelämnings- och förenklingsdragen där med mina egna fynd. Till jämförelsen med rubrikerna använde jag Åkermals (1965) metoder men tittade på rubriker från en aktuell tidning, då rubrikerna i artikeln är från 1965.

Jag har även läst artiklar om diskurs och pragmatik, begrepp som främst används inom samtalsanalysen, och undersökt om sådana tendenser och förekomster kan identifieras i chattspråksmaterialet.

Slutligen har jag samlat ett antal sms, in- och utgående, och jämfört utelämningsdragen i dessa med dem i chatten och det övriga jämförelsematerialet.

1.5 Chattspråkets stil och funktion

Chattspråk kännetecknas av sin informella karaktär med många förkortningar och så kallade smileys. Det är i många fall ett talspråkligt skrivet språk som inte följer skriftens vanliga konventioner.

Förkortningar kan vara av flera slag: Vanliga, vedertagna svenska förkortningar som *m.fl.* och *etc.*, blandat med engelska förkortningar och speciella chattrelaterade förkortningar som ”brb” – be right back och ”lol” – laughing out loud.

Smileys, eller emoticons, används för att markera att man skämtar, är glad eller ledsen, man markerar helt enkelt en känsla med en enkel slags bild i texten istället för att skriva ut den i text.

Båda dessa internetspråkliga specialdrag blandas i chatten med vanlig skriven svenska, även om inslag av engelska och andra språk inte sällan förekommer. I vanligt skriftspråk används sällan regionala och dialektala uttryck men i chatten verkar det, enligt min uppfattning, förekomma relativt ofta.

Såsom en viss grupp av vänner eller personer med gemensamma intressen utvecklar en egen jargong i verkliga livet, en sociolekt, kan en grupp på internet göra detsamma (jämför språket

på Lunarstorm eller Helgon, två internetnätverk med målgrupp i samma ålder, men med - på grund av målgruppens skilda intressen - olika jargonger), eller en grupp av vänner ta med sin sociolekt till nätspråket. Dialekt kan alltså användas i chatten, genom ljudenlig stavning eller speciella dialektala uttryck.

Det största mediet för chatt bland svenska ungdomar är antagligen Windows Live Messenger eller MSN Messenger, som jag hämtat mitt material från. Andra chattmedier är communities, internetnätverk, som till exempel Facebook och Lunarstorm där man kan chatta med både vänner och främlingar, och de öppna chattkanalerna som finns på till exempel Spray och Aftonbladet, där man kan chatta med många personer samtidigt i en publik chatt.

I Windows Live Messenger är chatten stängd och privat, endast de två chattarna som aktivt valt att lägga till varandra på respektive kontaktlista kan tala med varandra och om en tredje part skall delta måste denne inbjudas av någon av de redan aktiva talarna. Denna sorts chatt är den intressantaste för mig att undersöka, då jag tror man får ett bra och avslappnat språkmateriel från ett begränsat antal personer i en stängd chatt. Där känner man inte att man behöver censurera sig själv för att någon annan skulle kunna se.

I Oksana Dahlgrens examensuppsats "Ungdomars identitet genom chattspråk" (2009) redogörs för en undersökning av chattvanor och chattspråk hos ett antal studenter på lärarutbildningen på Malmö Högskola.

De intervjuade personerna i uppsatsen uppger att chattspråk för dem skiljer sig från vanligt skrivet språk, på det sättet att de blandar "vanlig" skriven svenska med förkortningar, vedertagna och mer hemmasnickrade eller internetspecifika, och smileys. Valet av förkortningar skiljer sig mellan personer och de uppger att man ofta har ett begränsat antal förkortningar man använder sig av.

Vanligast är att använda svenska förkortningar, både vedertagna och internetspråkliga, följt av engelska men då främst internetspråkliga förkortningar. Även skånska förkortningar och uttryck förekommer. I de fall man kan ett annat språk eller har tillägnat sig uttryck från vänner som talar andra språk använder man gärna dem i sitt chattspråk, både med talarna av språket och med andra vänner.

Intressant att notera är att personerna i Dahlgrens undersökning uppger att de inte kommer chatta om tio år och att vuxna inte chattar, då de inte har kunskapen eller tiden, på grund av

familj, barn, arbete. Dessa personer uppfattar alltså inte chatten som främst ett kommunikationsmedel, utan snarare underhållning.

2. Forskningsöversikt

Inte bara i chattspråk förekommer reducerade och förenklade former av svenska, så jag har tittat på och jämfört andra kontexter där reducerat språk förekommer: Rubriker, telegram och e-post. Nedan sammanfattar jag några artiklar som legat till grund för jämförelsen mellan min undersökning av chattspråk och andra former av reducerad svenska.

2.1 Rubriksvenska

I boken Rubriksvenska och andra studier (1965) redogör Åke Åkermalm för formuleringen och användningen av rubriker i svenska tidningar.

Vid formulering av tidningsrubriker ligger fokus främst på läsbarhet i utformningen av rubriken: Rubriken skall förstås vara kort och slagkraftig, säga tillräckligt mycket om artikelns innehåll och inte ha några konstiga eller ologiska radbrytningar. Den sista punkten innebär till exempel att varje rad skall vara begriplig för sig och att man inte kan göra en radbrytning efter attribut, vars huvudord finns på nästa rad. Man delar heller inte sammansatta ord annat än i nödfall, då en sådan särskrivning avsevärt hindrar den snabba förståelsen.

En sorts rubriker har en koncentrerad utformning: Det logiska förhållandena mellan leden har inte skrivits ut, och vissa formord samt finita verb saknas.

Bland de ordtyper som oftast utelämnas finner vi främst artiklar och infinitivmärke. Den prepositiva artikeln kan utelämnas eller finnas med, beroende på emfas och utrymme. Verb, särskilt kopulor, kan utelämnas och blir då ändå underförstådda av läsaren. Även subjektet kan uteslutas, till exempel i sammanhang där det är självklart eller ointressant att veta "vem" försämras ju inte förståelsen för att det utelämnas.

Om rubriken innehåller flera verb med underförstådda subjekt finns förstås en risk för missuppfattning, men meningen med rubriken är ju att få läsaren intresserad och fortsätta med att läsa artikeln, där det eventuella missförståndet rättas till. Även användande av participformer är en vanlig komprimerande åtgärd i rubriker, särskilt presens particip, då

presens är det vanligaste tempuset för rubriker. Adjektiv syns inte så ofta i rubriker, men när de väl gör det har det stark betydelse. Verbavledningar, som gör flera ord till ett, är även det ett vanligt sätt att effektivisera rubrikspråket.

Sammandragna ordformer syns också oftare än sina längre varianter – ska för skall, tar för det nu något ålderdomliga tager.

Rubriksvenskan påminner i vissa drag om telegramstil. Kännetecknande för båda stilarna är att formord förekommer betydligt mindre frekvent än innehållsord, då man inte har råd att slösa utrymme på annat än de mest betydelsebärande orden.

I rubriker är det även vanligt att använda synonymer för att anpassa texten till det utrymme man har, till exempel används dö istället för det längre omkomma.

2.2 Telegramstil

Telegramstil beskriver det specifika och kortfattade språk med vilket man författade telegram, en meddelandeform där man hade ett begränsat antal tecken på sig att få fram sitt budskap. I Elisabeth Ahlséns artikel *On Agrammatism and Telegram Style: An Exemplifying Discussion of Swedish Data* (1993) jämförs telegramstilens enkla konstruktioner med det agrammatiska språk afatiker, främst personer drabbade av Brocas afasi (där ett av de kännetecknande dragen är just agrammatism), producerar. Eftersom det är utelämnningar i ett visst media jag är intresserad av har jag valt att fokusera på vad som karaktäriserar telegramstilen, främst utelämnningar, snarare än afatikernas språk och jämföra detta med mina fynd från chattspråk.

Typiskt för telegram är att de består av korta, enkla satser, som ofta inte uppfyller kriterierna för en substantiv- eller verbfras. Imperativer av verb är också vanligt förekommande i telegram. Enligt Ahlsén är den vanligaste strukturen i telegram fristående verb- och/eller adjektiv-fraser (alla exempel hämtade från Ahlsén)

Hjälpsverb + V + N/Particip/Adjektiv, till exempel

Har fått influensa

Hjälpsverb V N

Andra vanliga konstruktioner är

fastnat på arlanda

part prep PN

En annan vanlig konstruktion är fristående substantivfraser som utgör hela telegrammet, här bestående av endast ett ord.

Influenta

N

I den här kategorin ingår även substantivsammansättningar, som är vanliga i svenska och på grund av sin enkla bildning och lätta förståelse ofta används i telegram. Exempel är *motorhaveri* och *bombhot*.

Mycket vanliga i telegram är också verb i imperativform, som även de kan utgöra hela telegrammet: ”kom”, eller ett lite mer utförligt ”hämta lobby stora hotellet Säffle”.

De vanligaste utelämningsarna i telegram är delar som inte påverkar läsarens förståelse: Främst förstapersonspronomen, då det är självklart att det är avsändaren som talar. Kopulor och hjälpverb som *ha* och *vara* utelämnas även de ofta, och prepositioner: Som i exemplet ovan ”hämta lobby stora hotellet Säffle”, där både prepositioner och pronomen saknas.

2. 3 Platshållartvånget

Björn Hammarberg och Åke Viberg redogör i sin rapport *Platshållartvånget. Ett syntaktiskt problem i svenskan för invandrare* (1979) för platshållartvånget i svenskan. Svenska kallas alltså ofta ett platshållarspråk med subjeks- och predikatstvång, vilket innebär att subjekt och predikat inte kan utelämnas i en sats om den skall vara komplett.

Dock finns vissa konstruktioner där subjektet kan utelämnas och satsen fortfarande vara korrekt: Vid imperativer kräver det finita verbet inget subjekt, ”spring!”. Även i svar på frågor kan subjektet utelämnas,

Kommer snart

Det så kallade formella subjektet ”det” har ingen egentlig betydelse, utan fungerar endast som en platshållare som markerar den plats där subjektet skulle stått, om ett sådant funnits. ”Det

regnar” är en sådan sats, där ”det” håller subjektsp platsen medan samma sak i andra språk uttrycks med till exempel bara ordet ”regn” eller uttryck som ”regnet går”. Även i frågor måste vi i svenska inkludera ett formellt subjekt, ”regnar det?”

Formellt subjekt behövs alltså i svenskan för att markera skillnaden mellan påstående och fråga: ”Det regnar”, respektive ”regnar det?”.

2.4 Registervariation

Biber (1994) använder i sin artikel termen register som ett samlingsbegrepp för de språkliga variationer som används i olika situationer och syften. Dessa variationer kan bland annat vara fonologiska, grammatiska, bygga på ordförråd eller uttryckssätt. Register används till skillnad från dialekt, som representerar skilda talargrupper, om situationsbundna variationer.

I artikeln jämförs registerrelaterade förenklingar och sammandrag i olika sammanhang och med olika förutsättningar: Sätt (talad eller skriven kommunikation), hur pass direkt kommunikationen är, graden av formalitet och informativt syfte. De undersökta lingvistiska egenskaperna är sammandrag, utelämnning av ”that”, tokenförekomstfrekvens, prepositionsfraser och passivanvändning.

2.5 Pragmatik och diskurs

I artikeln definieras begreppet diskurs som en avgränsad del av språkanvändning som används för ett speciellt syfte, till exempel berättelser, romaner, artiklar och lektioner.

Clark och Bly (1995) undersöker i sin artikel med vilka avsikter människor använder språk, och hur man gör det: Samtal, berättande och förfrågningar behandlas som ett samarbete mellan två eller flera deltagare där alla bidrar för att starta, föra samtalet framåt och till slut avsluta det.

Indirekta talhandlingar kan vara en artigt ställd fråga som, bara sett till frågans form, betyder en annan sak än dess egentliga innebörd. I artikeln används exemplet ”kan du skicka saltet”, där ordens raka innebörd frågar om det är möjligt för adressaten att skicka saltet, men pragmatiken låter förstå att adressaten uppmanas att skicka saltet.

Försekvenser är en slags preliminär handling, till exempel en fråga om att få ställa en fråga. Man förbereder adressaten för vad som komma skall. Förfrågor är dock bara en slags försekvens – ”ska du göra något ikväll” föregår till exempel en inbjudan eller en fråga, och man talar även om förannonseringar och föravslutande.

2.6 Svenska subjektformer i e-post

Hughert (2000) undersöker i sin uppsats nollrealiseringar av subjekt (vad jag i denna uppsats kallar utelämnningar) i e-post, och visar på att subjekten oftast utgörs av ett pronomen: Det vill säga, av de realiserade subjekten i hennes material är 82% pronomen, följt av substantiv, personnamn och ett fall av ett adverb i subjektsposition.

Hon tar även upp dilemmat med indelningen i tal- respektive skriftspråk, där överlappen är många och kategoriseringen inte alltid självklar, och fastställer att språket i e-post bär spår av båda delarna.

Hon konstaterar även att man i både e-post och tal ofta, när man använder substantiv som subjekt, använder substantiven tillsammans med intransitiva verb, kopulor och reflexiva verb.

Slutsatsen är att nollrealiserade subjekt är vanligt förekommande i e-post, och att det vanligast utelämnade subjektet är det formella subjektet ”det”, följt av ”jag”. Placeringen av de nollrealiserade subjekten är främst satsinitial.

3. Material

Min korpus har jag gjort av egna chattloggar, hämtade från chattprogrammet Windows Live Messengers historik. Det undersökta materialet består av ett begränsat utsnitt ur loggar av mina egna konversationer med sex personer av olika ålder och kön.

De sex personers loggar jag valt att undersöka har jag valt av några speciella anledningar: Främst att det fanns ganska stora textmassor, det vill säga en stor mängd material att gå igenom. Detta innebär också att det finns olika sorters samtal, både kortare samtal av hejhurärläget-.typen och längre samtal av djupare karaktär.

Jag har även valt personer i olika åldrar för att få en spridning och ett mer representativt urval av hur vanliga utelämnningar kan vara i olika åldersgrupper, och medvetet valt personer som

inte alla känner varandra. Detta för att inte få ett koncentrerat utslag på särdrag som kan förekomma i en speciell gemenskap.

Mina sex undersökta personer är kvinna 22; Kvinna 23; Man 24; Kvinna 26; Man 32; Kvinna 47; Man 49.

Jag har frågat alla mina källor om de samtycker till att jag analyserar och citerar deras chattloggar i uppsatsen, och upplyst om att jag inte kommer avslöja deras identitet mer än kön och ålder, för att kunna ta med dessa data i undersökningen. Jag har även valt att inte citera vissa delar av chattarna som kan, som jag bedömt det, vara av för privat eller avslöjande karaktär.

Jag har även begränsat materialet till att inte ta med några loggar från efter den tidpunkt då jag bestämde mig för att använda ett sådant material. Detta för att förebygga att mitt eller de andras språk skulle, medvetet eller omedvetet, påverkas av vetenskapen att det skall analyseras och citeras.

4. Resultat och analys

Eftersom jag i en tidigare uppsats undersökt utelämning av anaför som tillbakasyftning till subjektet och konstaterat att det inte är särskilt vanligt har jag i denna undersökning inte letat efter förekomster av det slaget. Det som vid en genomläsning av loggarna främst märks är avsaknaden av subjekt, som det i materialet finns väldigt många förekomster av – så många att jag inte markerat eller räknat dem alla. Här har jag delat in utelämningarna i de klasser jag använt när jag läst materialet och hittat dem, och redovisar min analys utifrån de kategorierna. Anledningen till att subjekt och formellt subjekt redovisas separat är att jag från början inte visste om de skulle visa samma höga utelämningsgrad, och därför antecknade dem som skilda utelämningar. För enkel- och tydlighets skull redovisas de därför i varsitt avsnitt.

Även intressanta exempel i meningsbyggnaden och strukturen tas upp här, trots att det inte är typiska utelämningar.

Efter genomgången av chattloggarna och deras utelämningar följer en kortare undersökning av sms, och huruvida samma utelämningar förekommer i sms som i chattspråk.

4.1 Utelämning av subjekt

Den vanligaste utelämningen i materialet verkar vara utelämnning av subjekt, som jag har funnit exempel på i samtliga loggar, det vill säga hos alla personer. Det förekommer i både huvud- och bisatser, enklare och mer komplexa satser. Det vanligaste sättet att göra denna utelämnning är att helt enkelt hoppa över subjektspronomenet (det är förstås ofta ”jag” som saknas) och börja direkt med predikatet.

*trodde jag saknade en klädkartong
skulle baka paj men var för lat;)*

Vid utelämnning av subjektet sker ingen annan ändring av satsen; Ordföljden bibehålls precis som om ett subjektspronomen fanns där, man kan säga att det är underförstått.

I meddelanden som inte är typiska huvudsatser med initialt utan subjekt utan där subjektet har sin plats mitt i meningen kan det också utelämnas utan påverkan på ordföljd. Vissa av dessa meddelanden skulle i mitt tycke betraktas som bisatser, men skickas i ett eget meddelande (mer om detta längre fram).

*men hade tydligen lagt dom i lakanskartongen
jag vet faktiskt inte har aldrig bakat surdeg
men du vet ju hur johan är, har väl berättat en del*

När man ser replikerna ryckta ur sitt sammanhang så här är det oftast inget problem att förstå vilket det utelämnade ordet är, även om det ibland kan uppstå tveksamhet, men har man hela konversationen framför sig och särskilt om man själv deltar i den är det mycket sällan det missförstås vem det handlar om.

Jag tror att större delen av de utelämnade subjekten är ”jag” – vi skriver ofta påståenden om oss själva och berättar om vad vi gjort eller gör. I frågor är det dock inte pronomenet ”du” som saknas, utan istället frågeord, vilket redogörs för i ett eget avsnitt.

Kan det uppstå tveksamheter om vem som åsyftas finns det pronomenet eller namnet ofta med:

han är som lite gäll.

4.2 Utelämning av formellt subjekt

Det som platshållarsubjekt, ofta initialt i satsen, utelämnas ofta medan *det* som anafor till objektet måste finnas kvar: I alla fall om ordföljden skall kunna behållas.

gillade inte heller köket på bild, men i verkligheten är det mindre gult & mer mysigt

I detta exempel har som synes subjektet ”jag” utelämnats men anaforen ”det” behållits – det här är en mening där anaforen inte kan utelämnas utan att det blir en helt felaktig sats.

I de meningar där subjektet utelämnats sker ingen ändring av ordföljd, det vill säga avvikelser från SVO-ordföljden, eller satsens övriga konstruktion, förutom att subjektet på initial plats saknas. Resten av meningen ser ut som den skulle göra om subjektet fanns där.

Blir nog en rätt tidig kväll ikväll :D

men men, är väl det som kallas förhållande

4.3 Samtidig utelämning av subjekt och kopula

Jag fann i princip inga förekomster av utelämnad kopula eller vad jag valt att kalla halvkopula/ lätt verb med subjektet bibehållet, däremot fanns ett stort antal fall av samtidig utelämning av subjekt och kopula. Detta gäller både pronominella och formella subjekt, som jag här redovisar tillsammans under samma rubrik. Många meningar av samma slag förekommer även med färre utelämningar, till exempel endast subjektet, under de andra rubrikerna. Ett typiskt exempel på en utelämning av detta slag är

jobbigt att vara uppe tidigt,

där meningens början med subjekt och predikat helt enkelt utelämnas.

ngt mer vi behöver? vin?

I meningen ovan hade man genom en ändring av ordföljden kunnat åstadkomma en komplett sats utan utelämningar: ”behöver vi något mer?”, men istället låter man subjekt och kopula falla bort.

*Kanske därför ajg [sic!] vaknade då
sent igår?*

Denna dubbla utelämning förekommer i både fråge- och påståendesatser hos de flesta chattarna i materialet. Även om den utelämnade kopulan i många fall skulle kunna vara flera olika, eller vara i flera tempi, påverkar det inte förståelsen för satsen om läsaren ”tänker in” en annan verbform än vad avsändaren tänkte sig.

4.4 Utelämning av övriga verb

Med övriga verb menar jag verb som inte är kopulor. Jag har valt att skilja på dessa verbgrupper eftersom jag tycker att det i materialet finns en mycket större grad av utelämning av kopula, än av andra verb.

I vissa fall är det ganska självklart vilket verb som saknas i och med att bara ett verb passar, i andra fall kan flera verb passa in i luckan, men det påverkar inte förståelsen av meningen. Om meningens betydelse skulle ändras markant av att fel verb sattes in i luckan skulle det antagligen inte utelämnats från första början, eftersom det inte blir mycket av en förenkling eller tidsbesparande åtgärd om man sedan måste förklara vad man menat, eller upprepa satsen, nu med det tidigare utelämnade verbet. Dock ser jag även exempel på detta, men de är inte många.

andrahandskontraktet slut, niclas slut. studentlivet for real tog sin början. :p

Här saknas ett verb två gånger i första meningen, men det är nog mer ett retoriskt grepp än en förenklande utelämning då meningen (enligt mig) skulle se konstig ut om man bara infogade verbet på dess plats.

kontrakt på nytt idag, om inget skiter sig :)

Nej nu ska jag se klart avsnitt och sedan en prommis till apoteket

I exemplen ovan utelämnas verb som det faktiskt inte är självklart vilka det är – i första exemplet skulle ”skriver” passa lika bra som ”får”, i andra exemplet är ”ta” och ”gå” lika bra kandidater. I dessa meningar är verbet så klart inte den viktigaste komponenten, utan som jag tidigare sagt skulle man inte utelämna verbet om det var viktigt vilket det var.

4.5 Utelämning av infinitivmärke

Att i satsen utelämna infinitivmärket *att* är inte lika vanligt som de ovan nämnda utelämningarna, men även det förekommer hos flera att chattarna – både i satsinitial position, och mitt i satsen.

*jo och klarar jess ha bansaiträdets [sic!] levande i 3 år får hon köpa en hund har jag sagt
jag har slutat vara gammal!
låssas[sic!] är det bästa.*

Inte heller här ger utelämningen upphov till någon omstrukturering av ordföljden i satsen. Det är nog, enligt mig, den utelämning som märks minst, och faktiskt kan man även i andra medier se en utelämning av infinitivmärket framför verb i infinitiv.

4.6 Utelämning i frågor

Denna kategori utgörs egentligen av ett antal olika sorters utelämningar, men de förekommer alla i frågor. Den absolut vanligaste utelämningen här är förstås att inte skriva ut frågetecknet, men det gäller även punkt och komma i påståendesatser. Förutom det verkar den vanligaste utelämningen bland frågesatserna vara att utelämna frågeordet: vem, vad, men i de fallen har frågetecknat oftast inte utelämnats.

*jo, fick du ge?
Gör DU då ?
händer i helgen?*

Förutom utelämningen av frågeordet har ingen förändring skett i satserna ovan, ordföljden är bibehållen och frågetecknet finns med. Av samtalskontexten framgår även vilket det saknade ordet är, om det nu inte skulle synas genom att bara visa en mening.

Det finns även frågor formulerade som påståenden, där endast ditsättandet av ett frågetecken eller ett extra ord gör det till en fråga. De är inte så vanliga i mitt material men intressanta att visa ändå, då de på något sätt visar hur man tänker medan man skriver, snarare än tänker först och sedan skriver ner det man formulerat – det vill säga som talspråk fungerar, till skillnad från skrivet språk där man kan formulera sig först och dessutom omformulera sig.

Du kunde inte heller sova i morse eller?

I första exemplet har helt enkelt ”eller” och ett frågetecken lagts till efter påståendet och det blir en fråga.

ni tvättade inte madrassskyddet [sic!] förresten?

Även i detta exempel har ett påstående gjorts till en fråga utan att ändra på ordföljden, som i normala frågor, utan endast genom att avsluta med frågetecken. Stilistiskt är det antagligen ett mildare, försiktigare sätt att ställa frågan.

4.7 Meningsbyggnad och bisatshantering

Det verkar hos flera av chattarna vanligt att istället för att sätta kommatecken efter huvudsatsen och fortsätta på en bisats, trycka retur - det vill säga skicka meddelandet och sen direkt fortsätta på samma ”tal”.

A: ja ett möbiusband

A: det fattar jag

A: men flaskan är svår

A: den typ träs ju över sig själv?

Genom att skicka kortare meddelanden efterhand man skriver dem visar man sig också aktiv, jämförbart med det muntliga samtalets sätt att hålla turen.

Sedan gick jag på bio med fredrik och när filmen är slut och jag skall hem och gömma väskan vem har då tagit reda på vilken bio jag var på och satt och vänta på mig för att det var tråkigt på nollningen så hon stack därifrån

Satsen ovan skulle man kunna säga är skriven ”i ett andetag”, den saknar kommateringar och till skillnad från det förra exemplet skickas den som ett meddelande, när skrivaren hade kunnat dela upp den i flera.

Ett chattmeddelande påminner ofta mycket om en uppräkning, som ovan då man utelämnar kommateringar och binder samman satsen med många konjunktioner.

jag gör så här slår in paraplyet så får han det först å så måste han gissa sedan får han kortet är det bra

I denna mening saknas skiljetecknen komma, kolon, punkt och frågetecken – man läser den som en snabbt yttrad replik.

Jag uppfattar även att det, liksom i telegram, är vanligt att använda substantivsammanställningar, och i det informella chattspråket tar man sig oftare friheten att skapa dem själv. "Vindrickandet" och "pubhänget" är substantivsammanställningar man kan träffa på i mitt material.

Även verb konstrueras fritt och dessutom flitigt, och är ett effektivt sätt att korta ner och komprimera meddelandet: "kaffar" för dricker kaffe, "skolar" för är i skolan. Effektivare skulle man kunna säga att man "verbar" – konstruerar verb.

4.8 Korrigering

Självklart blir det ofta fel när man chattar, man skriver fort och gör både stavfel och grammatiska fel, men det vanligaste felen är troligen "typos", det vill säga när fingret slinter och man träffar fel tangent, man är snabb och råkar få två bokstäver att byta plats eller missar att trycka ner shift och får en siffra istället för ett tecken. Dessa typos ställer oftast inte till några problem för läsaren att förstå, men rättas ändå ofta av den som skriver. Detta kan göras genom att man skriver om hela satsen eller bara det felaktiga ordet,

A: vi skackar avlångt 4-5cm

A: "snackar"

lägger till den saknade bokstaven eller tecknet

A: är du färdig på kuddavd då<+

A: ?

eller spinner vidare på felstavningen och skämtar om det

A: försöka oss på det sjukt goda majsbröder.

A: brödet, du äter ju inte bröder..

4.9 Övrigt

Ibland kan det mesta utelämnas, och en konversation endast utgöras av det mest relevanta – nyckelorden:

M: etta?

J: tvåa

M: Lyx

J: nice

M: japp

I ett ”normalt” samtal inväntar talaren oftast så kallade minimala responser från de andra samtalsdeltagarna mellan sina repliker, men här fortsätter talaren bara skriva ned sina tankar utan att invänta respons:

A: jag har ju sagt att jag är med

A: så han rigner [sic!] nog snart

A: gah varför tog jag en treo

A: jag mår illa

A: woho mina handdukar är sorterade

A: men asså sitter på stolen &väntar på samtal.. spännande :P

4.10 Chatt som konversation

Efter alla kortare, lösryckta bitar ut samtal kan det även vara intressant att studera ett längre, sammanhängande utdrag för att se hur satser delas upp, misstag korrigeras och utelämnningar görs. Utdraget nedan är taget ur en och samma konversation mellan A och B.

A: hej pysslar du

B: hey yep

A: med vad

B: ljus

B: sen ska jag fixa underkläder

A: med nya avdealren [sic!]

A: fixa med ljus är jätte mysigt

B: ja

A: har du fått ngt att äta

A: kommer dom förbi som ev hotade med det

B: ja jag fick mat

B: nej dom är inte här

A: vad fick du för gott

B: bulgur & ngn slags wok

B: var sugen på soya :)

A: just det det sa du ju ja nu har du ju soyaAA SOM VÄL SKA RÄCK A ETT TAG

A: oj cl filåt [sic!]

A: :-O

B: haha

B: är du full

A: nä

A: kommer helena å hälsar på dig imorogn [sic!]

B: vet inte

Ett längre utdrag ur en konversation kan se ut såhär. Här inleds samtalet, i likhet med ett telefonsamtal, med en hälsningsfras, men det ser inte alltid ut så: Lika ofta utelämnar talarna hälsningen och går direkt på ärendet, eller fortsätter på ett tidigare samtalsämne. Vissa talare hälsar med hälsningsfras vid dagens första replik, och fortsätter sedan "samma" samtal under resten av dagen, fast det kan vara pauser på flera timmar mellan replikerna.

Vanligt är dock att göra som person A ovan, att inte vänta på respons efter hälsningen utan direkt fortsätta till en fråga. Ofta ställs ofta två frågor parallellt, eller man har en fråga ute samtidigt som man talar om något annat, så det kan bli två parallella samtal i samma konversationsfönster.

Här ser vi även exempel på utelämnning av subjektspronomen, frågetecken, infinitivmärke, skiljetecken, och hur man delar upp en mening med huvudsats och bisats i flera meddelanden.

Efter felskrivningen, där gemenerna plötsligt blir versaler, kommer ingen korrigering

(eftersom man klart förstår vad som står), men skrivaren uppmärksammar och påpekar ändå sitt misstag, dels med en förskräckt smiley, dels med en ursäkt och förklaring: ”oj cl filåt”.

Diskursen chatt har många likheter med det talade samtalet och kan analyseras som ett sådant. Med utgångspunkt i Clark och Bly's (1995. Pragmatics and discourse) artikel om pragmatik och diskurs kan man titta på till exempel indirekta talhandlingar och försekvenser i chattspråket – precis som ett muntligt samtal, på telefon eller i verkligheten, kan man i chattsamtalet hitta exempel på försekvenser. Ett tänkbart är ”visst fotade du i helgen”, en förfråga som efter det förväntade svaret ”ja” kommer att resultera i en riktig fråga: om den tillfrågade kan skicka över bilderna ifråga.

Även indirekta talhandlingar, i stil med ”kan du skicka saltet”, kan förekomma i chatten.

4.11 Sms

Efter att ha konstaterat att de vanligaste utelämningarna i chattspråk är utelämning av subjekt, formellt subjekt och subjekt i kombination med kopula gick jag igenom min samling av sms och letade efter samma utelämningar. Eftersom man i sms har ännu mindre utrymme att skriva på än i ett chattmeddelande förväntade jag mig en högre koncentration av utelämningar, till exempel att fler subjekt/formella subjekt och kopulor än i chatten utelämnas.

Till skillnad från i chatt, där jag lade märke till att man ofta skickar meddelandet efter huvudsatsen och börjar på ett nytt till bisatsen, gör man inte så i sms då man dels i regel betalar för varje meddelande, dels på de flesta mobiltelefoner inte ser sms:en i en följd på samma skärm, som man gör med ett chattprogram på datorn. För förståelsens skull vill man alltså få med så mycket information som möjligt i ett enda sms.

Precis som i chatt är det mycket vanligt att utelämna subjektspronomen och kopulor, och även andra verb verkar utelämnas – mer än i chatt – då man sparar plats genom att utelämna tillbakasyftning eller upprepning.

Nä. Ska dit på em, men inte plugga, labba.

Jaa! Ska bara bli frisk i hals först ;)

Kollar tv. Är astrött. Har oliver här.

Dessa tre exempel skulle jag säga är typiska sms. De är korta, subjektet har utelämnats och de har en enkel, komprimerad meningsbyggnad.

Börjar på bli, men tänker kurerat bort. Hur går det med barnen?

I detta exempel har förutom subjekt även predikativ och objekt utelämnats. Eftersom det förmodligen av tidigare meddelanden framgår vad det handlar om är det en enkel utelämning att göra för att korta ner meddelandet och snabba upp kommunikationen.

Finns inget finare än att stå på perrongen redo att köpa biljett och så är det tomt på kontot.

Igen. Blä!

Blir bra, ses utanför högra entren!

I dessa två exempel har det formella subjektet ”det” utelämnats.

beachipsen inte alls lika bra idag!!

inkommande mail lagt av?

Ovan har kopula utelämnats, på samma sätt som i chatt.

Utelämningarna som görs i sms är desamma som görs i chatt, men sms:en är mer komprimerade och som framgår av exemplen ovan är sms:en ofta större, på det sättet att man inte delar upp det man vill säga i fler sms, som man gör i chatt. Sms:et nedan

låter som en luckrativ [sic!] bransch! :) är hemma från jobb idag, är lite magkatarrstressig och tänkte jag skulle ta en ledig dag innan tentaveckan ;) jätteroligt igår!

skulle troligen, om den skickades i livechatt genom Windows Live Messenger, snarare se ut ungefär såhär (mina radbrytningar):

låter som en luckrativ bransch! :)

är hemma från jobb idag,

är lite magkatarrstressig och tänkte jag skulle ta en ledig dag innan tentaveckan ;)

jätteroligt igår!

Sms:et skulle alltså i chatten troligen skickas som (minst) fyra separata men sammanhängande meddelanden.

5. Utelämningsdrag i olika former av reducerad svenska

Överensstämmelser och skillnader mellan mitt material och resultaten från forskningsöversikten.

För att få ett aktuellt rubrikmaterial att jämföra mina utelämnningar ur chatten med valde jag ett antal rubriker ur Dagens Nyheter, Expressen och Aftonbladet en dag. Jag har analyserat dessa med hjälp av Åke Åkermalms artikel ur *Rubriksvenska och andra studier* (1965) och sedan jämfört utelämningarna jag fann där med dem i mitt övriga material. När rubriken återges i texten här markeras radbrytning med ett snedstreck, ”/”.

Min jämförelse med Åkermalms rubriker både stämmer och stämmer inte – Artikel utelämnas och jag ser en användning av particip, men medan Åkermalm hävdar att finita verb sällan används, finns i sju av mina tolv rubriker finita verb: ”Lärare erkänner /sexbrott mot elever”

Till skillnad från rubrikerna hos Åkermalm verkar det nu ha blivit vanligare att ha ett citat som rubrik, då med subjekt och pronomen, till exempel ”jag får ju / ingen hjälp” (Aftonbladet). Det är förstås ett stilistiskt grepp som leder uppmärksamheten mot personen snarare än händelsen.

I de nya rubrikerna hittar jag även radbrytningar som bryter mot Åkermalms regler om radbrytningar mellan attribut och huvudord: ”Nekades nattdagis – på / grund av sonens adhd”, och ” Se upp för nya / värstinglånen”

Dock kan jag instämma i Åkermalms påstående att particip är vanligt – min uppfattning är att rubriker av typen ” Höggravid kvinna / våldtagen i sitt hem” är vanliga: Konstruktionen med perfektparticip används i två olika tidningar för samma nyhet.

Man behöver inte förvänta sig att samma utelämnningar skall finnas i rubriker och i chattspråk, då rubrikerna snarast kräver korthet, att orden skall ta lite utrymme, än enkelhet och snabb förståelse, som chattspråket eftersträvar.

I artikeln om telegram framkom att de vanligaste utelämningarna är förstapersonspronomen, kopulor och hjälpverb, och prepositioner, vilka är de vanligaste utelämningarna även i

chattspråk. Väldigt vanliga i telegram är även imperativer, som förekommer frekvent i främst sms men även chatt.

Ahlsén skriver även att substantivsammanställningar, som på grund av sin enkla bildning och sitt stora användningsområde ofta förekommer i svenska, är väldigt vanliga i telegram.

Något som enligt artikeln är vanligt i telegram är att låta en substantivfras eller helt enkelt ett ord utgöra hela telegrammet, exemplet ”influenta” användes här. Det är, enligt min uppfattning, inte så vanligt i något av de andra medierna.

De genomgående vanligaste ändringarna verkar alltså vara de som inte påverkar läsarens förståelse: En utelämnning ger ingen förenkling, vilket jag skulle säga är utelämnningarnas främsta syfte, om den måste följas av en förklaring.

Angående svenskans subjektstvång, anges i artikeln att subjektet i svar på frågor kan utelämnas utan att satsen blir inkorrekt: Detta bruk förekommer i mitt material. Det formella subjektet i satser som ”det regnar” utelämnas dock sällan i chatten, medan pronomenet i satser som ”(det) blir kul” kan saknas.

Utelämningsgraden i de olika medierna är förstås beroende av dess förutsättningar, alltså vad som behandlas av Biber (1994): Kommunikationens sätt, direkthet, formalitetsgrad och informativt syfte. Formalitetsgraden är större i rubriker än i chatt, och telegram kan beroende på avsändaren och mottagarens relation vara både formella och informella.

Dock kan man inte bara se till formalitetsgrad när man tittar på utelämnningar: Visst är rubriker mer formella och ”borde” därmed ha färre förenklingar än chatt, men rubrikerna kräver på grund av utrymmesskäl korthet och enkelhet och kan därför ändå ha många utelämnningar. Kanske är utelämnningarna i telegram och sms mest lika, då de båda medierna är de mest komprimerade på det sättet att man måste få med hela innebörden på få ord (rubriker är visserligen komprimerade på grund av utrymme men följs en av utvecklande artikel)

Pragmatiken i chatten är intressant: Här drar chattspråket mer mot att klassificeras som talspråk än skriftspråk, med tanke på de indirekta talhandlingar, till exempel artiga frågor som ”kan du skicka saltet”, och försekvenser som förekommer inom samtalsanalysen och även återfinns i chattspråksmaterialet.

6. Diskussion

Något att ha i åtanke när man analyserar ett material av detta slag är de olika talarnas personliga stilar: På samma sätt som man har ett specifikt register i en viss situation, en jargong med sina vänner och en egen röst, har man ett mer eller mindre speciellt personligt uttryckssätt på nätet. I någons personliga sätt att skriva kan förstås något av mina utelämningsdrag ingå, till exempel kan någons personliga stil alltså vara att utelämna subjekspronomen på samma sätt som en av mina chattare ersätter ”och” och även vissa ”att” med ”&”.

Dessa personliga uttryckssätt kan förstås då ”smitta av sig” på andra chattare, användas mer och då bli ett typiskt utelämningsdrag i det undersökta mediet.

Som jag förväntade mig var den vanligaste utelämningen subjekt, vilket förstås inte är särskilt förvånande då vi ofta talar om oss själva eller frågar om den vi talar med.

En del av min teori var att utelämningarna skulle innebära att ordföljden eller satsstrukturen förändrades, men i de flesta av mina utelämningsfall har ordföljden behållits som om de saknade orden fanns på plats. Man gör alltså ingen större ansträngning för att förenkla eller förkorta språket, utan utelämnar helt enkelt de delar man anser att samtalspartnern ändå kommer att förstå, till exempel vem det handlar om.

Vad jag däremot inte letade efter, men ändå lade märke till, var hur huvud- och bisatser hanteras – jag upptäckte att man ofta inte lägger huvud och bisats i samma meddelande, utan istället skriver första delen och sedan skickar meddelandet innan man fortsätter. Därför kan ett meddelande börja med bisatsinledare eller tyckas börja mitt i en mening, och därför skall inte varje meddelande ses som en komplett sats.

En svårighet i jämförelsen mellan utelämningar i chatt och sms är hur meddelandena avgränsas – jag har betraktat varje skickad enhet som ett eget meddelande, men som jag nämnde i avsnittet om sms delar man upp meddelanden i chatten mer. Alltså skulle den information som skickas i ett enda sms i många fall utgöra flera chattmeddelanden.

Jag har tidigare kallat chatt en skriven form av tal, men detsamma skulle jag inte säga gäller för sms. Där är man inte säker på att den andra parten är med i samtalet utan man skriver just

ett komplett meddelande och gör sällan korrigeringar. Sms-kommunikationen är inte lika snabb och direkt som chatten.

En sammanfattning av resultatet är att chattspråket bär drag av både tal- och skriftspråk, och att utelämningarna och förenklingarna som görs, trots att de är många, inte påverkar ordföljden. De vanligaste utelämningarna är subjekt, både pronominellt och formellt, och samtidig utelämning av subjekt och kopula.

En intressant fortsättning på ämnet skulle kunna vara att utvidga det och undersöka materialet med samtalsanalytiska metoder, det vill säga behandla loggarna som transkriberade samtal och undersöka hur turtagning, överlämning, pauser och respons fungerar i det skrivna samtalet.

7. Litteraturförteckning

Ahlsén, Elisabeth. 1993. On Agrammatism and Telegram Style: An Exemplifying Discussion of Swedish Data. *Nordic Journal of Linguistics* (1993), 16:137-152 Cambridge University Press

Biber, Douglas. 1994. An analytical framework for register studies. I: Biber, Douglas & Finegan, Edward (eds.) *Sociolinguistic perspectives on register*. New York: Oxford University Press, 31-56.

Clark, Herbert H. & Bly, Bridget. 1995. Pragmatics and discourse. I: Miller, Joanne L. & Eimas, Peter D. (eds.) *Speech, language, and communication*. San Diego: Academic Press, 371-410.

Dahlgren, Oksana. 2009. Ungdomars identitet genom chatspråk
Examensuppsats på Lärarprogrammet, Malmö Högskola.

Hammarberg, Björn & Viberg, Åke. 1979. Platshållartvånget. Ett syntaktiskt problem i svenskan för invandrare. SSM Report 2.
Stockholms universitet, Institutionen för lingvistik.

Hugerth, Viktoria. 2000. Språklig kommunikation via dator, en studie av svenska subjeksformer i e-post.

Uppsala Universitet, Institutionen för lingvistik och filologi.

Åkermalm, Åke. 1965. Rubriksvenska och andra studier. Lund: Gleerup.